

УДК 339.13:338:631.155

Горлачук О.А.кандидат економічних наук, старший науковий співробітник
Тернопільського національного економічного університету**Горлачук М.А.**кандидат економічних наук, доцент,
старший науковий співробітник
Тернопільського національного економічного університету

СУТІСНІ ОЗНАКИ РЕГІОНАЛЬНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ АГРАРНОГО РИНКУ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

У статті розкрито теоретико-практичні особливості функціонування механізму цінового регулювання аграрного ринку в сучасних умовах його розвитку. Розкрито та вдосконалено визначення терміну «регіон» у контексті цілей дослідження. На відміну від наявних трактувань регіон запропоновано розглядати як специфічну гомогенну просторову систему, а розгляд регіональної проблематики процесу ціноутворення здійснювати, не обмежуючись національними кордонами відповідно до системи взаємодіючих регіонів різного рангу, комплексно враховуючи відмінності регіональних рівнів. Систематизовано і критично оцінено науково-практичні підходи до формування та функціонування регіонального ціноутворення. Обґрунтовано науково-практичні засади формування регіонального ціноутворення на сільськогосподарську продукцію як цілісної економічної системи. Визначено напрями вдосконалення цінових взаємовідносин на регіональному рівні. З логіко-історичних позицій висвітлено досвід забезпечення цінового регулювання аграрного ринку на основі врахування регіональних особливостей економічного розвитку. Передусім сюди слід віднести встановлення регіональних цін на сільськогосподарську продукцію. Дано оцінку перспектив реалізації системи регіонального ціноутворення на аграрному ринку.

Ключові слова: аграрний ринок, регіональне ціноутворення, регіональна вартість, регіональна ціна, фізична економіка, системний підхід, регіон.

В статье раскрыты теоретико-практические особенности функционирования механизма ценового регулирования аграрного рынка в современных условиях его развития. Раскрыто и усовершенствовано определение термина «регион» в контексте целей исследования. В отличие от существующих трактовок регион предложено рассматривать как специфическую гомогенную пространственную систему, а рассмотрение региональной проблематики процесса ценообразования осуществлять, не ограничиваясь национальными границами в соответствии с системой взаимодействующих регионов разного ранга, комплексно учитывая различия региональных уровней. Систематизированы и критически оценены научно-практические подходы к формированию и функционированию регионального ценообразования. Обоснованы научно-практические основы формирования регионального ценообразования на сельскохозяйственную продукцию как целостной экономической системы. Определены направления совершенствования ценовых взаимоотношений на региональном уровне. С логико-исторических позиций освещен опыт обеспечения ценового регулирования аграрного рынка на основе учета региональных особенностей экономического развития. Прежде всего сюда следует отнести установление региональных цен на сельскохозяйственную продукцию. Дана оценка перспектив реализации системы регионального ценообразования на аграрном рынке.

Ключевые слова: аграрный рынок, региональное ценообразование, региональная стоимость, региональная цена, физическая экономика, системный подход, регион.

Постановка проблеми. Сільськогосподарське виробництво розміщене на великій території. Ціноутворення і розміщення виробництва – взаємопов'язані економічні проблеми аграрної економіки. Очевидно, ціноутворення на сільськогосподарську продукцію не може відбуватися на іншій методологічній основі, ніж на продукцію промисловості. Поряд із цим системний підхід до ціноутворення на сільськогосподарську продукцію повинен враховувати іманентні особливості відтворювальних про-

цесів у сільському господарстві та його регіональну специфіку.

Нині методологічний бік досліджуваного процесу розглядає інтегровану сукупність різноманітних теорій, у тому числі взаємоконкуруючих і взаємовиключних за принциповими ознаками, що у своїй сукупності виступають як базис для обґрунтування просторового (регіонального, міжрегіонального) ціноутворення на сільськогосподарську продукцію.

Залежно від рівня і територіальної диференціації цін розраховуються поточні витрати та доходи сільськогосподарських виробників. Своєю чергою, географія регіональних цін визначається розміщенням сільськогосподарського виробництва, аграрних ринків окремих видів сільськогосподарської продукції та змінюється під впливом територіальних зрушень продуктивних сил і пов'язаних із цією зміною витрат виробництва. Все це зумовлює виняткову важливість вирішення даної проблеми у вітчизняній науці та економічній практиці, її актуальність, визначення мети, а також логіку цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне дослідження регіональної вартості та регіонального ціноутворення у відносно ширшому науковому розумінні, а також конкретні заходи щодо практичного впровадження відповідних теоретичних положень із подальшим позитивним чи негативним досвідом їх реалізації у різних національних економіках світу беруть свій початок у ХХ ст. Однак й донині вказані процеси залишаються мало дослідженими економічною наукою.

Значну увагу з'ясуванню сутнісних характеристик вартісно-цінових, розподільчих та рентних відносин у своїх працях приділяли класики економічної думки: У. Петті, Ф. Кене, А. Тюрго, А. Сміт, Д. Рікардо, Й. фон Тюнен, К. Маркс, М. Туган-Барановський, А. Маршалл, М. Кондратьєв, О. Чаянов, В. Леонтєв та ін.

Розроблення проблематики регулювання ринкових процесів посідає важливе місце також у багатьох працях вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких слід відзначити наукові розвідки: В. Абеля, В.Г. Андрійчука, Т.Г. Бродської, В. Генріхсмайєра, В.М. Геєця, О.Г. Грангберга, А.А. Гриценка, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, С.Л. Дусановського, В.І. Ільдеменова, М.В. Тумаланова, В.Я. Феодоритова, А. Ханау, М.А. Хвесика, О.М. Шпичака та ін.

Сподіваємося, полемічна загостреність окремих тематичних питань нашого дослідження, що викликана як особливою актуальністю, так і недостатньою вивченістю досліджуваної економічної дійсності, сприятиме збагаченню економічних знань з актуальної науково-практичної проблематики регіональної вартості, регіонального ціноутворення та спонукатиме до проведення подальших наукових розвідок за представленою темою.

Метою дослідження є розроблення теоретико-методологічних положень та рекомендацій стосовно обґрунтування сутнісних ознак регіонального ціноутворення на аграрному ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до конкретного розгляду

вказаних питань, вважаємо за необхідне зауважити стосовно деяких методологічних підходів до представленого дослідження.

В далеку епоху «укріплення всезагальності духу» у відомій Передмові до «Феноменології духу» (рахується серед усього загалу філософської літератури однією із найважчих, якщо не найбільш важкою для розуміння працею [1, с. XLVI]) Г.Ф.В. Гегель, формулюючи наукове завдання свого часу, зазначив, що пояснення у тому вигляді, в якому воно передує роботі у передмові (з приводу цілі, яку ставить собі у ній автор, а також із приводу спонукання і того відношення, в якому дана робота, на його думку, знаходиться по відношенню до інших, попередніх чи сучасних, досвіду розроблення того ж предмету), таке пояснення у філософському творі як нібито не лише зайве, але й, по суті, навіть не відповідає і суперечить цілі його, оскільки це не може рахуватися тим способом, згідно з яким слід було б викладати філософську істину [2, с. 9]. Геній Гегеля застерігав від небезпеки впасти в ілюзію, що нібито в цілі і кінцевих результатах виявляється сама суть справи, оскільки дана суть вичерпується не своєю ціллю, а своїм здійсненням, становленням (Werden). На думку німецького філософа, саме легше обговорювати те, в чому є змістовність і ґрунтовність, важче – досягнути це, саме важче – те, що об'єднує перше й друге, – відтворити його [2, с. 9]. Очевидно, така характеристика окремих аспектів справи притаманна також предмету нашого дослідження – регіональному ціноутворенню на сільськогосподарську продукцію, фундаментальною основою якого є регіональна вартість.

Економіка, подібно до філософії, в багатьох ключових випадках також позбавлена тієї переваги, якою володіють інші науки: вона не може розраховувати, що предмет її пізнання безпосередньо сприймається уявленням, відчуттями і що метод пізнання по відношенню до вихідного пункту й подальшого розвитку – визначений завчасно.

Саме тому основоположник марксизму обґрунтовано констатував, що під час аналізу економічних форм не можна користуватися ні мікроскопом, ні хімічними реактивами. Те і друге повинна замінити сила абстракції [3, с. 6].

У цьому контексті як ніколи актуальним є відоме класичне положення Д. Рікардо про те, що ніщо не породжувало так багато помилок і розбіжностей у цій науці, як саме невизначеність понять, які пов'язувалися зі словом «вартість» [4, с. 35].

Натомість К. Маркс із притаманною йому силою переконання стверджував, що форма вартості, яка дістає свій закінчений вигляд у

грошовій формі, дуже беззмістовна і проста. І все ж розум людський даремно намагався збагнути її протягом більше 2 тис. років, тимчасом як, з іншого боку, аналіз далеко більш змістовних і складних форм йому вдався принаймні приблизно [3, с. 5–6]. При цьому слід зазначити, що врахування процесу розвитку було основною вимогою в його дослідженні діалектики вартості та ціноутворення.

Варто не забувати, що відсутність такої методологічної позиції перетворює пошуки відповіді на поставлені запитання на такі, котрі втратили би будь-який сенс, оскільки найбільш фундаментальною ознакою діалектики є принцип розвитку. Проте, формально утверджуючи діалектичний підхід у дослідженні проблем регіональної вартості та регіонального ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, слід відзначити, що діалектика діалектиці різниця – лише матеріалізм, а не ідеалізм чи будь-що інше, надає діалектиці наукового характеру.

Протилежним порівняно з теорією трудової вартості є підхід до проблеми ціноутворення та формування вартості, запропонований представниками вітчизняної школи фізичної економіки. Головні принципи та теоретичні підвалини цього вчення були закладені С.А. Подолинським [5, с. 106–107]. Учений перший підійшов до розгляду енергетичної відмінності живого й неживого в контексті економічної проблематики. Основний лейтмотив його робіт полягає у тому, що додаткова вартість – це не результат трудової діяльності людини, а додаткова енергія Сонця, яка споживається людством через землеробство. Працю людини і домашніх тварин учений ототожнював, вважаючи її джерелом надлишку енергії, необхідної для нагромадження поживного і пального матеріалу (надлишку нагромадження сонячного тепла) [6, с. 8].

С.А. Подолинський розглядав працю (людей, тварин) як таке споживання механічної і психічної роботи, нагромадженої в організмі, що має результатом збільшення кількості перетворюваної енергії на земній поверхні. Збільшення це може відбуватися або безпосередньо – через перетворення нових кількостей сонячної енергії в більш перетворювану форму, або посередньо – через збереження від розсіювання, немінучого без втручання праці, певної кількості перетворюваної енергії, що вже існує на Землі [7, с. 52–53].

Однак «Історія Подолинського», саме так позначав її Ф. Енгельс, як дійсне відкриття полягає, на його думку, в тому, що людська праця в стані утримувати на поверхні землі та примусити діяти сонячну енергію більш тривалий

час, аніж це було би без неї. Всі інші висновки із цього, які були зроблені С.А. Подолинським стосовно економічних наслідків, він уважав помилковими, оскільки фізична праця далеко не завжди являє собою працю економічну [8, с. 109]. Головною помилкою С.А. Подолинського, на думку Ф. Енгельса, було те, що він змішав фізичне з економічним.

На жаль, послідовники С.А. Подолинського не змогли запропонувати конкретних шляхів практичної реалізації вчення фізичної школи економіки не лише у проблематиці регіонального ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, а й в його галузевому аспекті.

Зокрема, М.Д. Руденко, якого вважають «автором відкриття однієї з найістотніших об'єктивних закономірностей цивілізаційного процесу» [9, с. 60], у своєму обґрунтуванні формули «енергії прогресу» посилався на американського фермера Гарста, що в часи М. Хрущова навчав радянських колгоспників співвідношенню кормових одиниць у кукурудзі, 60% яких зосереджено в зерні, а 40% – у стеблах та стрижнях качанів [10, с. 123]. Вказані пропорції М.Д. Руденко запропонував використовувати для розподілу обсягу сільськогосподарської продукції, вирощеної протягом року, за п'ятьма напрямками: 2/5 (у вигляді соломки і трави – для згодовування худобі (1/5) та удобрення землі органікою (1/5)), а 3/5 (у вигляді зерна) – для споживання виробниками цієї продукції (1/5) та працівниками промисловості (1/5), а також для задоволення потреб держави (1/5) [9, с. 92].

Даний підхід маргіналізує ідею регіонального ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, не дає змоги обґрунтувати необхідний рівень диференціації цін у регіоні, не враховує реальний попит і пропозицію на регіональних ринках сільськогосподарської продукції, витрат виробників та доходів споживачів тощо. Крім того, досить поверхневою, довільною та, по суті, метафізичною є розробка самих пропорцій розподілу продукції, що фактично пропонується здійснювати поза механізмом ціноутворення та без урахування його регіональних особливостей.

Представники фізичної школи економіки не змогли обґрунтувати власну концепцію ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, не кажучи вже про проблеми регіонального ціноутворення.

Говорячи про регіональні відмінності, насамперед потрібно визначити просторові та інші ознаки, що їх характеризують. Передусім це стосується визначення регіонального виміру для завдань і цілей нашого дослідження.

На нашу думку, універсальним у науковому розумінні є визначення регіону в трактуванні

систем, згідно з яким «регіон... являє собою певну цілісність пов'язаних елементів, сутність і потенціал якої якісно відмінні від сутності та потенціалу її елементів» [11, с. 14]. Однак таке визначення можна застосувати також і до інших теоретичних конструкцій, явищ, процесів і фактів. Наприклад, стосовно теорії вартості К. Маркса, в якій він відобразив теж саме поняття сучасного системного підходу як емерджентності, тобто неможливості зведення властивостей системи як цілого до властивостей окремих елементів системи [12, с. 41].

Низка дослідників пропонує розглядати регіон як відкриту систему природного, матеріального і соціального середовища, що заперечує саме себе і неможливе з погляду теорії систем, оскільки середовище є зовнішнім оточенням відносно системи [13, с. 14]. Теоретичний підхід О.В. Зибаревої до трактування регіону обмежується державними кордонами України: «Складна територіальна суспільна система, що є відносно самостійною ланкою адміністративно-територіального устрою України» [14, с. 15].

Підсумовуючи аналіз типологічних ознак регіону у вітчизняних і зарубіжних наукових джерелах, спробуємо запропонувати на основі системного підходу для даного дослідження власне визначення категорії «регіон»: це специфічна гомогенна просторова система, властивості та будова якої функціонально взаємопов'язані, утворюючи як взаємодіючі об'єкти і процеси у сфері виробництва, розподілу, обміну та споживання єдине ціле.

На основі такого підходу для дослідницького завдання пропонуємо розглядати відмінності ціноутворення на таких регіональних рівнях: 1) глобальному (обмежується аграрним простором передусім у рамках парадигми географічного детермінізму; технологічна межа дає змогу вести сільське господарство, якщо не брати до уваги виробничих витрат – географічний посибілізм; континентальна специфіка розміщення сільськогосподарського виробництва); 2) супранаціональному (особливості ціноутворення в наднаціональних формуваннях, наприклад ЄС); 3) національному (ціноутворення на сільськогосподарську продукцію регламентується урядом, відбувається на тлі загальної економічної ситуації в державі); 4) супрарегіональному (ціноутворення в межах окремих зон і мікрозон сільськогосподарського виробництва); 5) регіональному у власному розумінні (вплив міжрегіонального обміну, формування цін на основі закону регіональної вартості, цінова підтримка розвитку регіонів); 6) субрегіональному (диференціація цін на сільськогосподарську продукцію в межах окремих адміністративно-територіаль-

них одиниць – районів); 7) локальному (процес формування виробничих витрат і цін на рівні окремих підприємств); 8) внутрішньогосподарському (диференціація внутрішньогосподарських витрат і цін на рівні внутрішньогосподарських підрозділів).

Концепція ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, розроблена Національним науковим центром «Інститут аграрної економіки», не враховує принципові ознаки наявних регіональних відмінностей ціноутворення, закономірностей формування регіональної вартості та регіональних цін.

Щоб краще зрозуміти цілі та стратегію сучасного етапу реформування системи ціноутворення на сільськогосподарську продукцію в Україні, передбачити його можливі наслідки, варто проаналізувати досвід регулювання ціноутворення на аграрну продукцію, здобутий у минулому.

Слід зауважити, проблема регіональних відмінностей умов ціноутворення і відтворювального процесу в сільському господарстві була надзвичайно актуальною для економіки СРСР. Ураховуючи, що галузь сільськогосподарського виробництва відтоді не втратила свої характерні риси, можна говорити про актуальність вказаної теоретичної та практичної проблематики для сучасної аграрної економіки.

Потрібно враховувати, що в Україні історично склалися регіональні зони товарного землеробства і тваринництва щодо природно-кліматичних умов.

Роль і місце державного фактора в оптимізації функціонування регіонального ціноутворення в Європейському Союзі є незаперечними та не викликають сумнівів. Проте проблема ставиться в іншому ракурсі: де знаходиться оптимальна межа регулювання ринкового механізму і врахування регіональних особливостей ціноутворення, які ним не враховуються?

Відповідь є доволі умовною: коли досягнуто порушену ринкову рівновагу або ж коли забезпечується досягнення стратегічних соціально-економічних орієнтирів суспільного розвитку держави та її окремих регіонів. Про це свідчить еволюція аграрної політики країн ЄС, США, Канади, азійських країн (Південної Кореї, Сінгапуру, Японії та особливо Китаю, який зумів поєднати соціалістичні та ринкові методи господарювання, володіючи досвідом ефективного регіонального регулювання сільськогосподарського виробництва). Доречно зауважити, що позитивні елементи планового регулювання в колишньому Радянському Союзі, у тому числі досвід регіональної диференціації цін, їх територіального зонування, успішно був запозичений країнами з розвинутою ринковою еконо-

мікою. Контрольні цифри радянського плану передували індикативному плануванню на Заході. В галузі регіонального ціноутворення досвід країн ЄС представляє науково-практичний інтерес для ефективної реалізації вітчизняної стратегії розвитку аграрної економіки.

Очевидно, аналогічно радянській плановій системі диференціації зональних цін на сільськогосподарську продукцію, яка базувалася на постулатах теорії трудової вартості, для якої нездоланою практичною проблемою стала відсутність землеоцінних даних для більшості сільськогосподарських продуктів, таким же *casus absurdum* для маржиналістської концепції регіонального ціноутворення була відсутність інформації про граничні витрати транспортних підприємств, якою державні установи зі сфери регіонального ціноутворення на сільськогосподарську продукцію не можуть володіти в принципі.

На єдиному європейському ринку регулювання регіонального ціноутворення на сільськогосподарську продукцію відбувалося в рамках спільної аграрної політики (САП). При цьому «регіоналізація» ціноутворення мала місце у менших масштабах, аніж це було притаманно для Радянського Союзу, те ж саме стосується й ступеня охоплення європейською системою регіонального ціноутворення переліку сільськогосподарських продуктів.

Регулювання регіонального ціноутворення в країнах ЄС застосовувалося передусім на ринках зерна [15, с. 166]. Це зумовлено подвійною важливістю зернових культур як: а) кінцевої продукції і б) засобу виробництва. Р. Плате зазначав, що у разі втручання держави для стабілізації цінової ситуації на зерновому ринку повинна ретельно враховуватися регіональна цінова диференціація як важливий елемент ефективного функціонування ринкового механізму [16, с. 26].

Для більшості європейських торговельних майданчиків було встановлено фіксовані інтервенційні ціни, що були похідними і нижчими від базової інтервенційної ціни. Наприклад, на пшеницю, ячмінь та інші види сільськогосподарської продукції.

У тому разі, коли регіональна ринкова ціна на сільськогосподарську продукцію в регіоні-імпортері перевищувала регіональну інтервенційну ціну (саме така ситуація, як правило, була

звичною), сільськогосподарська продукція з регіону, в якому був її надлишок, експортувалася в регіон-імпортер. В іншому разі вказаний надлишок ринкової пропозиції пропонувався для розміщення у державних фондах зберігання (запасів). Дана диференціація цін на сільськогосподарську продукцію мала яскраво виражений регіональний характер, що визначило регіональне ціноутворення як основний механізм визначення цін у тодішньому ЕЕС. Однак протягом наступних десятиріч вказана система регіонального ціноутворення зазнала значних змін у процесі реформування.

Зокрема, з 2008 р. механізм інтервенційних цін було суттєво реформовано. Під час регулювання ринку свинини інтервенційні ціни було відмінено, а на ринку зерна – обмежено. Причому останні здійснювалися за крайньої необхідності.

Висновки з проведеного дослідження. Відображення в регіональних цінах територіально-просторових відмінностей витрат суспільної праці – важлива умова розроблення науково обґрунтованої концепції регіонального ціноутворення, побудови системи регіональних цін та раціонального розміщення сільськогосподарського виробництва, яке забезпечуватиме найоптимальніше використання суспільної праці. В сучасний період вивченню цього взаємозв'язку не приділяється належної уваги.

На відміну від планової системи зональної диференціації цін, в основі якої було покладено передусім об'єктивні природно-географічні та рентні чинники вартісних та, відповідно, цінних реляцій, механізм регіонального ціноутворення на сільськогосподарську продукцію в країнах Західної Європи враховував співвідношення ринкового попиту і пропозиції (імпорту/експорту) як головних факторів регіонального ціноутворення на аграрному ринку.

Важливе місце в забезпеченні стабільності процесів ринкового ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, займає його регулювання, яке успішно практикується в країнах із високопродуктивним агросектором. Якісно новим принципом регулювання ціноутворення на сільськогосподарську продукцію повинен стати регіональний підхід як цілісна методологічна система практичної реалізації необхідних ринкових інструментів та заходів сучасної аграрної політики.

Список використаних джерел:

1. Гегель Г.В.Ф. Сочинения. – Т. 4. – Феноменология духа / Г.В.Ф. Гегель. – М. : Ин-т философ. АН СССР, 1959. – 440 с.
2. Hegel, G.W.F. (2016): *Phänomenologie des Geistes*, Nikol Verlag, Hamburg.
3. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т. 1. Кн. 1: Процесс производства капитала / К. Маркс. – М. : Политиздат, 1978. – 907 с.
4. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Политиздат, 1955. – Т. 1. – 360 с.

5. Фізико-економічні засади збалансованого розвитку агросфери (до 150-річчя від дня народження В.І. Вернадського) : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (11 квіт. 2013 р.) / Відп. ред. Ю.О. Лупенко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 302 с.
6. Українська наукова школа фізичної економії: теоретичні та прикладні аспекти : матеріали круглого столу / З заг. ред. П.Т. Саблука, О.В. Ходаківської. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 200 с.
7. Подольский С.А. Труд человека и его отношение к распределению энергии / С.А. Подольский. – М. : Ноосфера, 1990. – 160 с.
8. Маркс К. Сочинения : в 50 т. / К. Маркс, Ф. Энгельс ; 2-е изд. – М. : Издательство политической литературы, 1964. – Т. 35. – 525 с.
9. Фізична економія у вимірах теорії та практики господарювання : [колективна монографія] / За ред. Ю.Ю. Лупенка, В.М. Жука, В.О. Шевчука, О.В. Ходаківської. – К. : Інститут аграрної економіки, 2013. – 502 с.
10. Руденко М. Энергия прогресса: очерки по физ. экономии / М. Руденко ; пер. с укр. – К. : Михайлюта А.А., 2010. – 544 с.
11. Методологические основы экономической диагностики развития регионов: научный доклад / В.Н. Василенко, А.И. Благодарный, М.Г. Слоква [и др.]. – Донецк : ИЭПИ, 2007. – 27 с.
12. Кириллов С.Р. Соизмерение затрат и результатов в теории планового ценообразования / С.Р. Кириллов ; отв. редактор д. э. н. А.А. Дерябин. – М. : Наука, 1987. – 190 с.
13. Василенко В.М. Дескриптивна модель ефективного господарювання в регіоні : [монографія] / В.М. Василенко, Т.О. Бутенко. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 198 с.
14. Трансформаційні процеси економіки України в регіональному вимірі : [монографія] / І.М. Школа, П.І. Шилерницький, О.В. Зибарева [та ін.] ; за ред. І.М. Школи. – Чернівці : Книги-XX, 2004. – 360 с.
15. Кьостер У. Основи аналізу аграрного ринку / У. Кьостер ; наук. ред. пер. О. Нів'євський. – К. : АДЕФ-Україна, 2012. – 486 с.
16. Agrarmarktpolitik. Band 2: Die Agrarmärkte Deutschlands und der EWG // Von Prof. Dr. Roderich Plate, BLV Verlagsgesellschaft München Basel Wien, 384 S.

Horlachuk O.A., Horlachuk M.A.

ESSENTIAL SIGNS OF REGIONAL PRICING OF THE AGRARIAN MARKET: THEORY AND PRACTICAL EXPERIENCE

The article reveals theoretical and practical features of the functioning of the mechanism of price regulation of the agrarian market in the modern conditions of its development. From a critical point of view, the contribution of S.A. Podolynskyi and M.D. Rudenko in the approach to the problem of pricing and value formation proposed by the representatives of the domestic school of physical economics is considered.

Based on the results obtained, the absence of a unified theoretical basis regarding the economic substantiation of the concept of pricing for agricultural products is noted. The authors have discovered and improved the definition of the term "region" in the context of the research objectives. In contrast to existing interpretations, the region is proposed to be considered as a specific homogeneous spatial system, and a consideration of the regional problems of the pricing process should be carried out, not limited to national boundaries, in accordance with the system of interacting regions of different rank, taking into account differences in regional levels in a complex manner. Under these conditions, the regional price for agricultural products is the expression of regional value, which is formed as a result of the effect of the law of regional value under the influence of demand and supply. Scientific and practical approaches to the formation and functioning of regional pricing are systematized and critically evaluated. Scientific and practical principles of formation of regional pricing for agricultural products as an integral economic system are substantiated. Directions for the improvement of price relations at the regional level are determined. The authors cover the scientific approaches to determining indicators for assessing the regional differences in the pricing of agricultural products and its regulation based on practical experience. From logical-historical points of view, the experience of ensuring the price regulation of the agrarian market is considered on the basis of taking into account regional peculiarities of economic development; first of all, it should include the establishment of regional prices for agricultural products. The estimation of the prospects of realization of the regional pricing system in the agrarian market is given. On the basis of the obtained results, directions for the improvement of price relations between the participants of the agrarian market are determined, proved the necessity of introduction of elements of the regional pricing system for agricultural products, application of which will help to reduce the effects of regional price shocks, balanced economic development, and increased reproduction of agrarian production.

Key words: agrarian market, regional pricing, regional value, regional price, physical economy, system approach, region.